

M. ŞEHMUS GÜZEL

YOL DEFTERİ İKİ

ekitap.ayorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL
yol defteri,
iki

ekitap biçiminde ilk sunumu: Nisan 2021

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL

Dizgi : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, parasızdır, hediyeimizdir.

İÇİNDEKİLER

METAL KUŞ	5
NÜKLEER EFSANESİ ÇÖKÜYOR.....	8
“KAÇAK” VAR ABLA.....	15
TARİH, ARŞİV	22
YALNIZLIK (B)AŞKENTİ.....	27
İKİ GÜNDE ÜÇ KEZ	31
YAS.....	35
NAİL SATLIGAN	39
ÇOCUKLARI (artık) MUTLU ÜLKE	43
ÇOCUK	46
YOKTULAR.....	52

METAL KUŞ

-Korkuyorum baba !

-Hepimiz korkuyoruz
çocuğum, hepimiz
korkuyoruz.

Hayat bu. Korkuyoruz
evet ama bu korkuyu
yenmek, yeni ve güzel şeyler yaratmak için yolumuza devam
ediyoruz. Apaçık ortada : Çocuklarımız korkuyorlar. Analar ve
babalar da. "Göze göz diş diş" dünyasında, "Göze göz diş diş"
denilerek oluşturulan, yoğrulan, allak bullak edilen gözü kara
dünyada başkası mümkün olamıyor maalesef.

Yangın yerine çevirdiler çünkü yeryüzünü. Yangın yerine. Enkaza.
Ucsuz bucaksız bir yıkıntıya.

Atom bombası, nükleer tehlike, nükleer tehdit, tsunami, deprem,
seller, su baskınları, kuraklıklar, savaşlar, iç savaşlar, aşırı sıcaklar,
tufanlar, korona belası, volkanların patlaması... Bunlar ve daha
niceleri, doğanın iç ve dış dengelerinin tepe taklak edilmesi
pahalya, çok pahalya, evet evet çok çok pahalya mal olacak.
Oluyor. Ve gerekli dersler yeterince ve her yerde çıkarıl(a)mıyor.
Oysa büyük korkunun, kaosun, felaketin mesajı bugün geç bile
olsa alınmalı ve gerekenler yapılmalı, çareler üretilmeli.
Geçikmeden. Çok geç olmadan.

Tek hedef para, kâr, kazanç olduktan sonra, daha çok para, daha
çok kâr, daha çok kazanç diyenler, doğayı ve insanoğlunu
alabildiğine sömürüyorlar, yüzyıllardan bu yana süregelen

sömürülerini akıl almaz biçimlerde yeniden ve yeniden sürdürüyorlar.

“Tarihin sonu geldi” dediler, “batı türü demokrasinin”, “burjuva demokrasisinin” bütün coğrafyalara yayılacağını ve herkesin evet evet herkesin daha mutlu ve daha umutlu olacağını ilan ettiler :

İşçiler sömürülmeyecek, kadınlar erkeklerle eşit eşite olacak, yalnızlıklar bitecek, toplumsal dayanışma, birlikte üretim, adil paylaşım ve ortak tüketim modeli yayılacak, herkes bir ev ve bir otomobil sahibi olacak dediler, bizi bir daha kandırdılar. Evet kandırdılar.

İşte bakın zaman tanığımızdır : Zaman geçti işler eskiden daha beter bir hale getirildi. Vah ! Eyvah !

Elimiz yakalarında ama. Bırakmayacağız yakalarını. Bu dünya, bu doğa, bu çocuklar, bu insanoğluinsanlar bizim, sadece sizin değil çünkü.

Bu dünyada başka bir dünya yaratmak ve daha eşit, daha adil, daha kardeşçe, daha özgürce yaşamak mümkün. Şakası yok.

O dünyayı biz kuracağız. Biz. Bugün korkan çocuklarımız ve korkan analar ve babalarımızla. Büyük korku yenilecek.

Evet elimiz yakalarında. Yakalarından tutup yere çalacağız. Hesabını soracağız : Geçmişin, alabildiğine sömürülen doğanın ve insanoğluinsanların alabildiğine sömürülmesinin. Sıfırdan alıp her şeyi taş taş üstüne koyarak yeniden biz inşa edeceğiz. Bu dünya bizim çünkü, sadece onların değil.

Yeryüzü bayındır kılınacak.

Mutlak, kesin ve ultra yalnızlıkların üstesinden geleceğiz. Yeni toplumsal dayanışmaların kapılarını biz açacağız. Biz evet biz.

İnsanlıktan çıkmış “modern toplumların” yaşı kurumuş, yaşı kalmamış göz yaşlarına bakarak.

İnsanlıktan çıkmış, alıp başını bilinmez yönlerle gitmekte olan “modern toplumların” insanlıkla buluşmasını biz garanti altına alacağız.

Yaşamak sürünmek olmaktan çıkacak.

En basit, en ucuz ve en kolay yaşam biçimleri bile kültürle donatılacak. İnsanoğlu insanlıkla buluşacak. Ve hep bir ağızdan hepimiz “Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim !” diyeceğiz. Şair Baba yakasından bir karanfil çıkaracak yakamıza takacak. Yakasından birer birer karanfiller daha çıkarıp herkesin yakasına birer birer bir karanfil takacak. Tebessüm edecek : Bize ve Gün-eş’e.

Gökyüzünde Metal Kuş. Kanatları ve ağzı açık. Alçaktan uçacak ve yüzlerimizi okşayacak. Hayat yaşanmaya değer olacak. Bizim hayatımız olacak yaşadığımız hayat. Şair Baba mutlu. Metal Kuş mutlu. Biz mutlu. Bundan iyisi kardeşlerim can sağlığı.

(10 Temmuz 2011’de ayorum.com’da yayınlandı.)

NÜKLEER EFSANESİ ÇÖKÜYOR

Japonlar aynı anda üç belayla karşı karşıya kaldılar: Şiddetli deprem, tsunami, radyasyon sızıntısı... Japonlar depremle birlikte doğuyor, yaşıyor ve bazen depremle ölüyor. Bu

ülkenin filmleri, çizgi romanları ("manga"ları), romanları bunu anlatıyor ve çocukların, gençlerin ve daha az gençlerin geçmişin o kadar da geçmiş olmadığını anımsamalarını sağlıyor. Deprem beklenen ve neredeyse kabul edilmiş bir bela.

Bu sefer de böyle oldu. Eğer sadece depremle kalsaydı doğanın isyanı insan kaybı olmadan geçirtilirebilecekti mutlaka.

Ama hayır depremle birlikte Japon halkı Pasifik Okyanusu'nun deprem sonrasındaki azmasına, tsunami ismiyle anılan başbelasına karşı duramadı. Saatte 600 kilometrelik bir hızla koşan yirmiüç metre yükseklikteki ve iki yüz kilometre genişlikteki azgın dalgalar sildi süpürdü. Sildi süpürdü. Bu bir felaketti.

Doğa Ana mutlaka intikam alıyor. Neyin intikamını, kimden, niçin? Bunların yanıtları bir coğrafyadan öbürüne değişebilir ama insanoğlunun Doğa Ana'nın cömertliğini kötüye kullandığını artık kimse bilmemezlikten te gelemmez. Gelmemelidir.

Atom belasını en DRAMATİK BOYUTLARIYLA EN DERİNDEN Japonlar bilir. Bunu en iyi anlatanlardan birinin Nâzım Hikmet olduğunu da. Fakat bu son nükleer belayı hiç beklemiyorlardı sanki. Çünkü ülkeyi yönetenlere gözü kapalı inanıyorlardı. Oysa yöneticileri, Rusya Federasyonu'nda, Fransa'da, Almanya'da, Türkiye'de, ABD'de, Romanya'da, Bulgaristan'da ve daha nice nice ülkede olduğu gibi yalan atıyorlardı. Aynı yöneticiler yıllardan beri nükleer santralin tehlikeli olduğunu kendilerine ileten devletlerarası kuruluşların raporlarını kulak arkası ediyorlardı. Birçok şeyi gizliyorlar, söylemiyorlar(dı). Veya seçimler öncesi yaptıkları vaatleri seçim sonrasında “unutuyorlardı”. Bunun en son örneğini Almanya Federal Cumhuriyeti Başbakanı Bayan Angela Merkel verdi. Birkaç “land”da (“federe bölge”de/ “federe devlet”te) yapılacak meclis seçimleri öncesinde “tehlikeli oldukları bilinen yedi santrali” kapatacağını açıkladı. Ama, 24 Mart 2011'de ARTE 19 haberlerinde, Merkel'in Ekonomi Bakanının, patronlarla yaptığı toplantıda “Merak etmeyin, bu bir seçim taktiğidir” dediğini duyurdu. Kim nasıl ve neden yalan atıyormuş ? Şimdi artık her şey biliniyor.

Japonya'daki nükleer santrallerin işleticisi özel şirket TEPCO'nun da yalan üstüne yalan attığı ve bugün bile santrallerdeki sızıntıyı önlemek için hayatları pahasına çabalayan emekçilerin güvenliği için gerekli koruyucu malzemeyi vermediği biliniyor. Her gün yeni bir yalanı medyaya yansıyor. Birkaç yıl önce santrallerinin iyi durumda olmadığını bildiren ciddi raporu es geçtiği de...

Nükleer efsanesi, nükleerin en güvenilir enerji kaynağı olduğu iddiası çöküyor : İşte Japonya'daki belayla birlikte bu bir kez daha ortaya çıktı : En sağlam, en güvenilir denilen nükleer santraller bile başa bela olabiliyor. Yıllardır Çernobil konuşuluyor. Oysa ondan önce ABD'de (örneğin 28 Mart 1979'da Three Mile Island'daki) ve ondan sonra Fransa'da nükleer tehlikeler yaşandı ve epey zararla

ama göreceli olarak ucuz atlatıldı. Nükleer enerji kullanımı elektirk üretiminde, askeri alanda, bilimsel araştırmalar sırasında birçok kazaya yol açtı. Liste epey uzun. (Merak edenler Google Baba'ya "liste d'accidents nucléaires" diye sorsunlar. İngilizcesi ve İspanyolcası da var. Belki Trükçesi de...)

"Çernobil Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) döneminde Ukranya Sosyalist Cumhuriyeti'nde meydana geldi. Fatura da elbette komünizme çıkarıldı." Batı'daki atom santrallerinin daha sağlam ve daha güvenilir olduğu" ileri sürüldü. Bugün nükleer bela liberal ekonomi şampiyonlarından birinde ortaya çıktı ve can alıyor. Bundan elbette derin üzüntü duyuyoruz. Ama nükleer belanın renginin, sınırının olmadığı, ne zaman nerede ne yapacağının önceden maalesef bilinemeyeceğinin de böylece bir kez daha ortaya çıktığını vurgulamak görevimiz.

İşte tam da bu sırada, Türkiye'nin ilk nükleer santralını Mersin Gülnar Akkuyu'da kurmak üzere olduğu daha çok duyulur oldu. Santralin deprem bölgesine yakın bir mekanda kurulmak istenmesi ve dahası nükleer santral

yapımının, bu belanın önemli iki yaratıcısı ve yapımcısı ABD ve Fransa'dan sonra gelen ve maalesef Çernobil'in sorumlusu, Çernobil sonrasında gereken tedbiri almamasıyla da tanınan Rusya'ya teslim edilmesi korkutuyor. O güzelim doğanın saçılıp savrulması yanında olası belalar evet korkutuyor. Sadece kendi ülkemiz ve ülkemizin yurttaşları için değil, çevre ve komşu ülkeler ve onların yurttaşları için de...

İşte şimdi hiç bir şekilde ve asla nükleer santral istemiyoruz demenin tam sırasıdır. Nükleer ölüm demektir. Şaka değil ölüm. Rengi, kokusu olmayan bir tehlikeyle enerji kaynağıdır diyerek dostluk yapılamaz. Yapılmamalıdır. Dahası nükleer santralin yapımından sonra onun çalıştırılması ve bakımı için gerekli kadroların, emekçilerin, kadın ve erkeklerin sürekli olarak ölümle kolkola gezmesini istemek te insanlığa yakışmaz. İşte ABD, Fransa, Rusya, Japonya ve diğerlerinde çalıştırılanlar gözümüzün önünde : Binbir çeşit hastalığın kurbanı genç yaşlarında emekçiler.

Bugün nükleer santralin tehlike olduğu artık çok iyi biliniyor. Amaç kırk yılını doldurmuş olanların, tehlike oranı yüksek olanların kapatılması. Yenilerinin kurulması değil.

Şunu da eklemeli : Kapatılması yapımından daha pahalıya mal olan başka hiç bir yatırım da yok. Bu konuda Avusturya örnek alınmalıdır : Yapımı bile bitmiş bir nükleer santralin işletilmeye başlamasını az farkla kazanılan bir referandum sonrasında durduran ve sonra nükleer santral yapımı ve işletilmesi yasağını dikkatinizi rica ediyorum ANAYASASINDA ÖZEL BİR HÜKÜMLE YASAKLAYAN Avusturya evet herkese örnek olmalıdır.

Ne iyi ki Türkiye’de meselenin ciddiyetini son derece iyi biçimde saptayan ve bunu kamuoyuyla paylaşan sorumlu bilim adamlarımız, iyi gazetecilerimiz var. Bunlardan birini değerli dostum, iyi gazeteci Melih Aşık 17 Mart 2011 tarihli Milliyet’te, “Açık Pencere”sinde tanıttı. Oradan aynen aktarıyorum :

”Çevre Kanunu’nu hazırlayan komisyonda görev yapan, 1980’li yıllardan beri nükleer enerjiyle yakından ilgilenen Prof. Ülkü Azrak, Japonya’daki felaketin ardından görüşlerini aktarıyor : - ‘Atom santralı iddia edildiği gibi temiz enerji üreten bir sistem

değildir. En gelişmiş nükleer santrallarda bile önlenemeyen sızıntılar dolayısıyla çevreye, az da olsa, radyoaktif etkiler yayılmakta, Almanya'daki bazı nükleer santrallarının

yakın çevresinde çocuk lösemileri giderek artmaktadır. - Şunu herkesin kesin olarak bilmesi gerekir ki, Ecemiş fay hattının merkezi Akkuyu'dan sadece 160 km. uzaklıktadır. Deprem uzmanlarının 1998'de Niğde'de düzenlenen bir sempozyumda belirttikleri gibi, Ecemiş fayı aktif bir faydır. 27 Haziran 1998'de Ecemiş fayında meydana gelen deprem sonucunda 150 kişi yaşamını yitirmiştir. - Bundan sonraki depremin Akkuyu'da yapılacak nükleer santral için yaşamsal bir tehlikeyi ortaya çıkarmayacağını kim garanti edebilir? - Bu alandaki uzman bilim adamlarının seslerini yükseltmemeleri şaşılabilecek bir şeydir... Japonya'daki kazadan sonra Almanya'daki [gösteriler sonrasında] Federal hükümetin bir süre önce ömrü dolan bazı nükleer santralların işletme süresinin uzatılmasına ilişkin kararının iki gün içinde geri alınması sağlanmıştır. İsviçre nükleer santral yapımından vazgeçmiştir. - Türkiye'de ise iktidar, Atom Enerjisi Kurumu'nun 1997'de verdiği eski tarihli lisansa dayanarak Akkuyu atom santralının yapımını, Çernobil felaketini önleyemeyen Ruslara ihalesiz olarak vermiştir. Kendimizi imha edecek bombayı kendimiz imal ediyoruz..."

Burada birkaç noktaya daha değinmek istiyorum :

İsviçre Konfederasyonu'nda iki kanton nükleer santralların kapatılmasından ve nükleer enerjinin yasaklanmasından yana olduğunu açıkladı. Biri de Fransa-İsviçre-Almanya sınırında, Mulhouse'un yanı başında, Fransa'nın en eski

ve ömrünü doldurmak üzere olan Fessenheim nükleer santralının kapatılmasını ısrarla istedi. Bu nükleer santralın kapatılmasının gerektiği artık Fransa’da da ciddi boyutlarda konuşuluyor, tartışılıyor. (Fessenheim Nükleer Santralın 1 ve 2 nolu reaktörleri 2020’de kesinkes kapatıldı.)

Fransa’da bugün elliden fazla nükleer santral bulunuyor. Mutlak sayı olarak ABD’den sonra en çok nükleer santral sahibi ikinci devlet Fransa’dır. Ancak nüfusa göre oranlarsak Fransa birinci. Bunun en önemli nedeni de Fransız şirketlerinin ucuz elektrik sayesinde rekabet olanaklarını artırmak arzusudur. Ancak ülkenin her köşesinde varlıklarıyla birer tehdit gibi dikilen santrallere karşı muhalefet te günden güne artıyor... Fransa’da nükleer santraller elektrik üretiminin % 75 veya 80’ini karşılıyor ama toplam enerjinin sadece % 16’sını. Fransa’yı yönetenler bu iki rakamı hileli bir biçimde kullanıp kamuoyuna “Toplam enerjimizin % 80’ini nükleer santrallerden karşılıyoruz, onlardan vazgeçmemiz enerjide bağımsızlığımızı tehlikeye atar” diyerek göz korkutuyorlar. Hatta kimi daha da ileri gidip “Ya nükleer ya mum !” tehditini bile savuruyor. Ayıp ediyorlar. Biz de onlara uyup, buyurun sizin gibiler sayesinde bugün Japonya’da hem nükleer var hem de mum mu diyelim ? Aslında son günlerdeki haberlere göre Japonya’da mum bile kalmamış. Bu şaka değil gerçek.

Yöneticiler yalan atıyorlar, yalan atmak zorunda kalıyorlar. Oysa çok iyi biliyoruz, Fransa’da ve benzer birçok devlette enerji sadece nükleer santrallerden değil, bilinen birçok başka kaynaktan sağlanıyor. Uzun sözün kısası nükleer enerji yöneticilerin bizi inandırmak istedikleri ölçüde “hayatı” değil.

Söylenenlere bakılırsa, Türkiye’de kurulacak nükleer santral elektrik üretiminin yüzde altısını sağlayacak. Bu o kadar tayin edici bir oran değil. Hiç değil. Oysa olası belanın ülkemizi ve çevresini

perperişan edeceği kesinken yüzde altılık kaynağı başka biçimde bulalım veya elektrik yerine mumla, gaz lambasıyla yaşayalım. Çünkü nükleer belanın getireceği zarar ve ziyan yüzde altıyla filan ölçülemeyecek, yüzde yüz olmaya aday. Bu risk göze alınmamalı. Mersin ve çevresindeki doğa ve güzelliği, orada ve çevre ülkelerde yaşayan kadın, erkek ve çocuklar feda edilmemeli.

Nükleer enerji ile “enerji kaynaklarında bağımsızlığımız artacak” iddiası tümüyle yalan. Çünkü bu enerjinin olmazsa olmazı uranyum ülkemizde bulunmuyor. Başka yerlerden, başka devletlerden (Belki Rusya’dan, Kazakistan’dan ve/veya Uzbekistan’dan ?) edinilmesi gerekiyor. Bu da bağımlılık yaratıyor. Dahası uranyumun sonsuza kadar yeteceğini de kimse iddia edemiyor, edemez de. Onun da süresi dolacak ve bitecek. (Belki bu nedenle zengin devletler Ay’a Mars’a ve daha uzaklara yolculuklara çıkıyorlar.) Ayrıca nükleer santralin yapımını ve belki çalıştırılmasını yabancılara teslim ederek nasıl bağımsız olunurmuş ?

(27 Mart 2011’de ayorum.com’da yayınlandı. 15 Nisan 2021’de gözden geçirildi.)

“KAÇAK” VAR ABLA

Artık hiç kimse kız istemeye daha önceki zamanlardaki gibi gitmeyecek. Gidemeyecek. Geçmişte olduğu gibi kız evinden çıkar çıkmaz, mustakbel gelin ve mustakbel dünürler çekiştirilmeyecek. Çekiştirilemeyecek. Çünkü artık herşeyin, evet evet herşeyin bir gün veya başka bir gün, ama mutlaka apaçık ortaya çıkacağı biliniyor.

Hiç bir sır sonsuza dek saklı kalamayacak. Bütün sırların ortaya çıkma olasılığı artık çok kuvvetli. Böyle bir ihtimal var ve bu ihtimal epey güçlü. Dahası yakında evlilik aracılığıyla akraba olacak ailelerin birbirlerine düşman değil dost olmaları tercih edilir. Sözde değil gerçekte dost, dayanışma içinde dost. Birbiri hakkında kötü şey söylememek, dedidoku yapmamak ta gerek. İşte artık çok bilinen «kendi kendini yöneten» sitenin “batan geminin malları bunlar” diye ortaya döktüğü sayısız belgelerden edinilen ilk ders budur: Hiç bir şey sonsuza kadar gizli kalamayacak. Muslukta su kaçağı olabileceği, olduğu gibi artık diplomaside de bilgi ve belge kaçağı olabileceği böylece anlaşılmış oldu.

Daha önce son derece «iyi yetiştirilmiş» casuslar sayesinde (ki bu casusların her biri bir numarayla anılıyor-du-, 007’ler filan yani) kimi devletin başka devletin sırlarına, belge ve bilgilerine sahip olduğunu okur, dinler, «James Bond» ve benzeri filmlerde kimi kez bir parça hayretle izler, ağzımız iki karışık açık bakakalırdık...

Bu defa kimsenin hayal bile edemeyeceği kadar belge ve bilgi birdenbire ortaya konuldu, dökülüverdi: Herkes okusun, herkes öğrensin, herkes kendi ders(ler)ini bizzat çıkarsın diye.

Diplomatlar, istenmeyen kulaklara ulaşmasını, arzulanmayan ellere geçmesini önlemek umuduyla binbir tedbir alarak, birçok yöntem, şifreler mifreler kullanarak yazdıkları belgelerin ve ilettikleri bilgilerin bir daha benzer

bir kaçağa, «sızmaya», «sızıntıya» kurban olmaması için büyük olasılıkla çalışma tarzlarını değiştirecekler. Değiştirebilirler. Değiştirmeleri de menfaatleri icabıdır. Bu bizim değil onların sorunudur. Ama böyle bir sorunun kendini dayattığını saptıyoruz, o kadar. Sonrası bize değil onlara kalıyor.

Ortaya dökülen «kaçak», «sızan», «sızıntı», «sızdırılan» belgeleri yayınlamak öyle herkesin yapabileceği bir iş değildir, cesaret isteyen bir iştir. Günümüzün Don Kişotları, Dağların ve Kentlerin Taçsız Kralları bu cesareti gösterdiler ve şimdiye kadar yapılamayanı yaptılar : Diplomasinin iki yüzlülüğünü, aynı ağızda birkaç dil kullanıldığını ispat ettiler. Diplomasinin gösterdiğine ve söylediğine inanılmaması gerektiğini de. Kirli çamaşırlarını ortaya döktükleri diplomasinin kendi belgeleriyle. Bu pek beklemiyordu. Ama oldu bikere. Bunun üzerine değişik hükümetlerin ve müttefiklerinin saldırısıyla karşı karşıya kaldılar.

21. yüzyılın en önemli mücadelelerinden birinin verildiği, verilmesinin süreceği bilgilendirme, iletişim, haberleşme alanında

ciddi bir kavga başladı ve bu kavgada günümüzün Don Kışotlarının yanında yer almak en basit dayanışma gereğidir. Sıkı ve hakiki kavga içindekiler sürekli isim değiştirerek, hem sanal hem de yaşamsal alanlarda bir tür gerilla savaşı veriyorlar. Bizim de onların yanında yer almamız, habere, bilgiye, belgeye erişim ve özellikle değişik hükümetlerin türlü türlü marifetlerine dair gizli bilgi ve belgelere ulaşımın engellenmemesi için bu yeni tür mücadelede bir ucundan tutmamız şart. Gerçekleyn ortaya çıkarılması umuduyla.

Kamuoyuna sunulan belgeler ve bilgiler sadece diplomasiyi değil, askeri konuları, şu anda yürütülen savaşları ve savaşlarda taraf olanları, silah ticaretini, sanayii, petrol üretimi ve dağıtımını ve daha pek çok konuyu ilgilendiriyor. Devletlerarası (dikkatinizi rica ediyorum “uluslararası” demiyorum, çünkü bu ilişkiler karmaşasını yaratan ve kimi zaman içinden çıkılmaz hale sokan devletlerdir, halklar veya uluslar değil) ilişkilerde, jeostratejik konularda nelerin nasıl kararlaştırıldığı konularında da epey şey öğrenmeye yararı oluyor. Çok iyi. Çok güzel. Peki ama bilinmeyen veya daha açık bir biçimde yazayım hiç bilinmeyen herhangi bir konuyu ortaya çıkarıyor mu ? Bu soruya kolayca evet diyemiyorum. Bir örnekle yetineceğim :

Kamuoyuna cömertce sunulan belgelerden birine göre, Suudi Arabistan’ın önemli yöneticilerinden biri İran İslami Cumhuriyeti konusunda ABD yöneticilerine «Yılanın başını koparmak lazım» türünden bir şey söylemiş. Cümle aynen böyle kurulduysa epey sert, acımasız ve genel olarak sanılan diplomatik dille uyuşmuyor. Günlük dile çevirirsek bu «İran’a saldırılabilir» veya «İran’a saldırılmalı» biçimini alıyor. Suudi Arabistan yönetiminin vahabid, yani sıkı bir sünni rejim yanlısı olduğu ve öteden beri şiiilere düşmanlığını ve bu düşmanlık duygularının karşılıklı olduğunu bilmeyen var mı ? ABD’nin bu korku ateşini körüklediği, bundan

yararlanarak Suudi Arabistan’a silah, uçak, tank mank artık ne varsa sattığı da biliniyor. Bu alanda ABD tek te değil. Silah satıcısı birçok başka devlet te aynı şeyi yapıyor : Fransa bu konuda başka bir örnektir. Zamanında Saddam korkuluğu oynatılarak Suudilere dehşet salındığını ve bu sayede bölgenin silah deposu biçimine dönüştüğünü de biliyoruz. ABD yetkilileri ellerinde casus uydulardan geldiğini iddia ettikleri fotoğraflarla Saddam yönetimindeki Irak’ın Suudi Arabistana’a saldırı için ordusunu sınırı dayadığını bile «ispat etmişlerdi». Bütün bunlar ve İran’ın Suudi Arabistan’ı «ABD’nin bölgedeki gözü ve kulağı» olarak değerlendirdiği de bilinince bu iki «müslüman devletin» birbirlerini bir kaşık suda boğmaya hazır oldukları ortada.

Belge sayesinde yeni bir şey öğrendik mi ? Hayır ! Konuyu bilenler yeni bir şey öğrenmediler. Ama konuyu bilmeyenler telafuz edilen cümlelerin şiddetinden mutlaka sarsıldılar ve onca yumuşak, onca nazik dil kullanan veya kullandıkları sanılan, ileri sürülen diplomatların, devlet yöneticilerinin aslında epey sert konuştuklarını anladılar. Bu onların devlet yöneticilerinden, bu tür cümleleri kullananlardan biraz daha çekinmesine bile yol açabilir. Zaten çekenler ise beterin beteri korkacaklar, korkuyorlar, korktular. Hele bunun arkasında ABD’nin bulunuyor olması, kimi kesimlerde bu devletin “ne kadar güçlü, ne kadar çekinilmesi gereken bir dev” olduğu kanısını mutlaka biraz daha güçlendirecek... Ancak bu korkunun, bu çekintinin alıp başını gitmesini önlemek umuduyla, bu devletin diplomatik belgelerini artık saklayamayacak kadar “düşüğünü” de bizim yeniden vurgulamamız ve aktarmamız gerekli.

“Kaçak”, “sızma” belgeler, iktidarların medyayı, hem kendi ülkelerindeki hem de dünyanın diğer bölgelerindeki medyayı, nasıl “kullandıklarını”, nasıl hizaya getirdiklerini, nasıl manipule ettiklerini de gösteriyor. Şimdiye kadar tahmin edilenler,

sanılanlar, ortaya konulan belgeler ve bilgiler sayesinde güçlü bir biçimde ispatlanıyor. Bu konuda epey örnek var, tek tek aktarmaya gerek yok.

Burada da yine iktidarların ne kadar güçlü olduğu, ne kadar etkili olduğu, neredeyse her istediğini yaptığı sonucu çıkarılabilir. Yine korkakların daha çok korkmasına neden olabilecek bir sonuç.

Ortaya dökülen belge ve bilgiler, yeni veya hiç bilinmeyen bir şey söylemiyor. Ancak kimi bilginin konunun uzmanı olmayanlarca da öğrenilmesine, anlaşılmasına yol açıyor. Bu da iki boyutlu sonuç doğuruyor, doğurabilir :

Bir : Bilginin daha çok yayılması. Belirtmeye çalıştığım alanlarda daha çok sayıda yurttaşın biraz daha kapsamlı, biraz daha ispatlı, ispat edilebilir ve açık bilgilerle donatılması veya donanması. Bu saptama elbette okuyanlarla, meraklı dinleyicilerle, izleyicilerle sınırlıdır.

İki : Kamuoyunda kimi çevrelerde dev(let)lerden biraz daha korkulması, biraz daha çekinilmesi.

Yurttaşlık bilinci gelişmiş, İnsan haklarına, kadın ve çocuk haklarına saygılı demokrasilerde korkakların sayısı mutlaka daha azdır, ama zaten devleti gözlerinde büyüten, “devlet yurttaş için değildir yurttaş devlet içindir” anlayışının yaygın olduğu, yurttaşlık ve birey anlamının yeterince bilinmediği ve/veya hazmedilmediği coğrafyalarda korkakların sayısının biraz daha artması tehlikesi bulunuyor.

“Kaçak” belge ve bilgiler sayesinde halkların diğer halklarla ilişkilerini bizzat kotarmaları gerektiği bir kez daha ortaya çıktı. Halklar kendi ilişkilerini doğrudan doğruya kurmalı ve birbirlerini tanımalıdırlar. Devletlerarası ilişkiler karmaşası içinde devletler kendi halklarının ”düşmanlarını” ve “dostlarını” bizzat saptıyor ve

onları kendi halklarına da empoze ediyor/zorla kabul ettiriyor. Kimi zaman özel olarak zor kullanmaya bile ihtiyacı olmadan, klasik ve kalıplaşmış yöntemlerle yapıyor yapacağını. “O düşman, bu dost” deyince devlet, vatandaşın da aynısını yinelemesi kaçınılmazlaşıyor.

Kimi devletin bütün komşu halklarla, hatta aynı topraklarda yaşayanlarla yapay düşmalıklar yarattığı böylece bir kez daha ortaya çıktı. Bu nedenle her halkın, her yurttaşın kendine sorması gereken bir soru var : Neden yedikleri, içtikleri, giydikleri, türkülerini, dansları bana veya bize benzeyenler düşmanım olsun ? Neden komşularım düşmanım olsun ? Neden ?

Çocuğumuzu baş-göz etmek üzere kız istemeye gitmek yerine, çocuklarımızın kendi eşlerini bizzat seçmelerini doğal karşılamak gerektiği gibi, halklar, yurttaşlar, insanlar, kadınlar, erkekler, çocuklar da dost ve düşmanlarını bizzat seçmelidir.

Onlarla tanışarak, onları yakından tanıyarak. Bunun için ille “öbürünün” ülkesine gitmeye de gerek yok. Elbette gidilmesi daha iyidir ama bugün “küreselleşen”, aslında koskocaman bir köy biçimine dönüşen (madem ki nereye gidersek gidelim, aşağı yukarı aynı veya benzer şeyleri yemek, içmek, giymek, seyretmek vesaire mümkün) yeryüzünde görsel malzeme sayesinde, televizyon, internet, fotoğraf vesaire vesaire sayesinde, birbirimizden çok uzakta bile olsak, birbirimizi daha “yakından” “görmek” ve tanımak mümkün. “Kaçak” belgelerin verdiği derslerin en önemlisi budur kanımca.

NOT : Google Baba’ya sordum o da kibarca yanıtladı : Wiki sözcüğü Maori dilinde “süratli, çabuk, hızlı” demekmiş. Bu siteyi kuran takımın, günümüzün Don Kişotlarının, Dağların ve Kentlerin Taçsız Krallarının Avustralyalı olduğu bilinince Maori diinden bir sözcük

seçmeleri şaşırtmadı. “Leaks” ise İngilizceden ve “kaçak” demek. Buradaki kullanımıyla belgede, bilgide kaçak oluyor. “Süratli” tarafından. Leaks’i “sızma”, “sızıntı” biçiminde de Türkçeleştirmek mümkün. Artık nasıl uygun görürseniz.

(10 Aralık 2010'da ayorum.com'da yayınlandı.)

TARİH, ARŞİV

Toplumsal Tarih alanında çalışan tarihçiler, araştırmacılar olarak bugünkü görevimiz, dün olduğu gibi, özetle şudur: Kaynaklarımızı yoktan varetmek, kaynaklarımızı

yaratmak, bunun için araştırmak, kaynaklarımızı bizzat bulmak, ortaya çıkarmak, ve nihayet değerlendirerek veya sadece olduğu gibi sunmak. Emek Hareketi Tarihi'nin, Toplumsal Mücadeleler Tarihi'nin, Toplumsal Tarih'in yeni ve birincil elden kaynaklara ihtiyacı olduğu kesin. Bu yeni de değil, öteden beri böyle bir meselemiz, sorunumuz, derdimiz var. Bu konuda ilgilendiğimiz dönemin günlük gazeteleri, dergileri yanında özel ve bilhassa devlete ait arşivler birincil derecede önemli. Resmî tarihin yarattığı, okullar, öğretmenler, hatta evlerimizde ana ve babalarımız, ve bütün resmi ağızlar tarafından uzun yıllardan bu yana yinelenen, yinelenen ve yine yinelenen, artık "aptal kutuları" sayesinde evlerimize kadar giren ama a'dan z'ye, kayıtsız ve şartsız devlet-ulus kokan uydurmalar, yalanlar ve eksiklerle dolu resmi tarihle mücadele etmek, boşlukları gidermek/doldurmak için kendi tarihimize, toplumsal tarihimize gereksinme acil olarak dayatıyor. Bu konuda birçok şey yapıldı, birçok kitap yazıldı. Yapılacaklar da, yazılacaklar da var. Yeni bulgularla tarihimizi gerçekle buluşturmaya çabalarken, tarihimizi yeniden yazarken, toplumsal tarihimizi yok edilmek tehlikesinden kurtarmak üzereyken ve hemen sonrasında, on yıllardan yüzyıllardan bu yana okullarda öğretilen uydurulmuş, "yaratılmış", a'sından z'sine resmîyet kokan, çünkü madem ki tarih kurumlarında inşa edilmiş, kimi zaman birçok yalanla doldurulmuş, çoğu kez birçok gerçeği

yok sayan resmî tarihin etkisinden kurtulabilecek miyiz? Bütün gayretimizle kurtulmuş olabilecek miyiz? Bugünden bunu kesinlikle söylemek belki zor ama bu konudaki çalışmalarımızı sürekli ve düzenli olarak sürdürmemiz gerektiği açık. Evet Tarih, fizik, kimya, matematik ve benzeri fen bilimleri gibi herşeyi kesinlikle bilinen, her şeyi ispatlı bir bilim dalı değil. Tarih olmuş bitmişlere, yaşanmışlıklara ilişkin bir değerlendirme, olaylar, bilinen, araştırmalarımız sonucu bulunan olaylar ve insanlar üzerine bir değerlendirme ve yargılamadır.

Bugün Tarihe yeni ve değişik bir açıdan yaklaşmak zorundayız. Böylece madalyonun gerçek yüzünü veya yüzlerini aydınlığa çıkarmak olanağı bulacağımızdan eminim. O halde kendi tarihimizin kaynaklarını bizzat bulmamız, bizzat değerlendirmemiz ve sunmamız gerekiyor. Günlük gazetelerle özel ve resmî ama henüz gün yüzüne çıkarılmamış, hatta kimi kez bile bile ihmal edilmiş, dahası resmen saklanmış arşivler bu alanda belirleyici kaynak niteliğini taşıyor. Onları bulmamız, okumamız, araştırma ve çalışma alanlarımıza ilişkin bilgi ve belgeleri ortaya çıkarmamız artık bizim görevimizdir. Böylece Emek Tarihi, Toplumsal Tarih, Kadın Mücadelesi Tarihi ve daha nice tarih dalı biraz daha rahatça resmî tarihle hesaplaşabilecektir. Kendi bilgi ve belgeleriyle, ortak hafızamız ve yazılarımızla, kitaplarımızla zenginleşmiş olan/olacak tarihimiz “Burdayım ! Ben de varım !» diyebilecektir.

Toplumsal Tarih’e, Toplumsal Mücadeleler Tarihi’ne, Kadın Mücadelesi Tarihi’ne ve Emek Tarihi’ne sahip çıkmak tarihçi ve araştırmacılar olarak bizim işimiz. Bunun için de birinci dereceden, birinci elden kaynaklara inerek araştırmalarımızı derinleştirmek ve tarihimizi en iyi biçimde yazmak şart.

Tarihin iyi yazılabilmesi için de eksik ve yanlışlarımızın bilinmesi ve birincil kaynaklara inilerek doğrularının bulunması gerekli.

Araştırılan dönemin gazete ve dergileri ve her türlü arşiv belgeleri bu konuda belirleyici, birincil derecede önemli dayanaklarımız olacaktır. Bu kaynaklar birbirine karşı olarak değil birbirini tamamlayıcı biçimde değerlendirilmelidir. Aralarında alt-üst veya benzeri bir hiyerarşi yerleştirmeye çalışmadan. İlle böyle bir hiyerarşi varmış veya olmalıymış gibi ön yargılarımızla hareket etmeden, arşivlerin boşluğunu dönemin gazete ve dergi gibi sürekli ve düzenli yayın organlarıyla tamamlamak. Dönemin gazete ve dergilerinin vermediği, ihmal ettiği veya kısmen ya da kimi yanlışlarla aktardığı olayları ve gelişmeleri arşivlerde yapacağımız araştırmalarla gün yüzüne çıkarmak ve tamamlamak da bizim görevimiz.

Arşivlerin, gazete ve dergilerin verdiklerini, sunduklarını varsa o günleri yaşamışların anlatacaklarıyla bütünleştirmek yollarını da aramalı ve bulmalıyız. Bu da bizi sözlü tarihin olanaklarından yararlanmaya götürecektir. Ya da sözlü tarih olanaklarını bizzat yaratmamızı gerekli kılacaktır. Bu konuda herkesin, hepimizin yapabilecekleri var. İlle tarihçi ve/veya uzman araştırmacı olmak ta şart değil, herkes evet her meraklı çevresinde toplumsal olaylara katılmış, onların içinde veya önünde veya karşısında, “bastırılmasında” (gösteri ve yürüyüşlerde, grevlerde, eylemlerde “güvenlik güçleri” arasında görev yapanlar örneğin) ya da örgütlenmesinde görev almışları konuşturarak, anlatılanları mümkün olursa filme çekerek, mutlaka seskayıt aygıtlarına kaydederek sözlü tarih açısından önemli kaynaklar yaratabilir ve böylece toplumsal tarihin ilerlemesine yardımcı olabilir.

Evet herkes, hepimiz, her meraklı yapabilir bunu. Haydi kameralarımıza, haydi seskayıt aletlerimize. Haydi. Tarihimizin

bize ihtiyacı var. Hemen. Tarih yaratanlarınca yazılırsa toplumsal olur. Ve sadece o zaman. Ya bizzat yaratanlar yazabilirse. Ya da toplumsal tarihçiler kalemlerine/bilgisaraylarına (evet bilgisaraylarına) sarılır ve yazarsa.

Birinci elden kaynaklara inmeden gerçekleştirilen, ikinci veya üçüncü elden bir kaynaktan ve maalesef zaman zaman denetlemeden aktarmalara dayanan incelemeler yanlışlara gebedir. Bundan kaçınmalıyız. Bu konuda pek çok örnek bulunuyor. Bunların artık önlenmesi ve aşılması için, ciddi, derinliği olan ve artık kesinlikle birinci elden kaynaklara dayanan araştırmalara gereksinmemizin ve bu tür araştırmaların, çalışmaların yararının kaçınılmazlığı ortada. Bu tür inceleme, araştırma ve çalışmalara öncelik verilmelidir.

Yerel, bölgesel, ülke boyutundaki yayın organları, en başta günlük gazeteler ve dergiler, ile arşivlerde araştırma yaparak ilerlemek gerekiyor. Yeni şeyler söylemek/yazmak için. Bilinenleri yinelememek için.

Resmî tarih, devlet-uluslar tarafından yurttaşlarının kendi ideolojisi açısından istediği biçimde koşullandırılması için yaratılıyor ve ilkokuldan itibaren bu alandaki araçlardan biri olarak kullanılıyor. Bu tarihin yanlışlarından, abartmalarından, destanlarından arındırılması ve gerçeğe, hayata, yaşanılmış olana yaklaştırılması gerekiyor. Eksiklerinin giderilmesi, resmî tarihin bilinçli biçimde “unuttuklarının” Tarih’teki yerlerini alabilmeleri için Emek Tarihi’ne, Toplumsal Tarih’e, Toplumsal Mücadeleler Tarihi’ne ihtiyaç var. Günlük gazeteler ve arşivler bu alandaki araç ve gereçlerimizden birkaçıdır. Sadece birkaçı.

Bugün Tarihimiz bir eşiğe dayanmıştır, bu eşik şudur : Tabuların yıkılması, yalanların ortaya çıkarılması, eksiklerin giderilmesi. Ve gerçek tarihimizi bizzat yazmamızın dayanılmaz zarureti.

Bunun ortak bir uğraş ve imece yöntemiyle gerçekleştirilecek bir çalışmaya gereksinme duyduğu açıktır. Bunun yollarını arayacaklara yolunuz açık olsun, kolay gelsin diyorum. Başarılar diliyorum. Ben de elimden geldiğince katkımı sunacağım. Sunmayı sürdüreceğim.

NOT : Bu konularda biraz daha bilgi için şu kitaplarıma bakılabilir : Devlet-Ulus (Alan Yayıncılık, İstanbul, 1994), Avrupa Birliği'nde Devlet ve Fransa'da Korsika (Pêrî Yayınları, İstanbul, 2006), İşçi Tarihine Bakmak (TÜSTAV, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul, 2007), Devlet-Ulutan Federasyona (Kardelen Yayıncılık, İstanbul, 2010). İşçi Tarihine Bakmak, ikinci baskı, 2020, ekitap.ayorum.com sitesinde, parasız.

(15 Kasım 2013'te ayorum.com'da yayınlandı.)

YALNIZLIK (B)AŞKENTİ

Tam kırk beş yıldır, dile kolay evet tam kırk beş yıldır Fransa nam ülkede yaşıyorum. Bu zaman diliminin kırkını Paris'te geçirdim. Ve bütün bu dönem içinde

ama özellikle son kırk yılda, Paris'te, kimi yakın banliyölerinde ve taşra kentlerinden ziyaret ettiklerimde tanık olduğum yalnız insanlar ve yalnızlıklarındaki çaresizlik perişan etti beni. Evet gel de ağlama bakalım şimdi dedirtti. Ağladığım da oldu. Buna dayanılması nâ-mümkündü çünkü.

Onlarla, bu yalnız ve yalnızlıklarından hasta insanlarla, kadın, erkek, genç ve çocuklarla birlikte ben de perişan oldum. Onların hikayelerini dinleyerek.

Düşünün, yıllarca emek verip yetiştirdiği, ağzındaki lokmayı çıkarıp yedirdiği çocuklarından bir tanesi bile yaşlı anne ve/veya babasını ziyaret etmiyor. O vefasız, o bencil çocuklardan bir tanesi bile doğduğu, büyüdüğü, yiyip içtiği evine, ana ve baba evine, artık hiç ugramıyor. Ölmeden mezara gömülmek başka ne olabilir? Aslında ana ve babalar öldüklerinde, kimi kez, onları mezara koymak için de çocuk yok. Kimi cenazeyi komşular kaldırıyor, çoğu zaman ise belediye. Evet yetiştirdiğiniz çocuklarınız artık yokları oynuyorlar. Onlar yokları siz yalnızlıktan kırılanları...

Beterin beteri de var : Bu insanlar tek başlarına oturuyorlar, tek başlarına yaşıyorlar, tek başlarına yiyip, tek başlarına içiyorlar ve nihayet kendilerine ayrılan zaman çetvelini doldurunca tek

başlarına ölüyorlar. Bazen öldükleri günlerce, haftalarca, aylarca ve hatta inanmayacaksınız belki ama birkaç defa yıllarca sonra farkediliyor : Komşuların “kokuyu” duyumsamasıyla, elektrik şirketinin faturalarının ödenmemesiyle veya buna benzer bir nedenle...

Yalnız yaşayanlar, yalnızlıklarında kavrulanlar tek başlarına ölüyorlar ve ölüleri kalıyor tek başına. Yalnızlıklarında yalnız ölenlerin ölülerini belediye kaldırıyor. Cenaze töreni yok. Mezar taşı yok. Mezarları bile süresi dolunca yeni “kiracılarına” kiralanacak... Zalim. Zulüm. Yazık!

Birçok genç veya daha az genç ölümün sözüne bile tahammül edemiyor. Birçoğu anne ve/veya babasının mezarının yerini bile bilmiyor. Nene ve dedelerin mezarını, bırakın mezarını ismini veya cismini ise sormaya bile gerek yok. Kayıp onlar çünkü. Evet kayıp!

Kaçı mezar ziyaretine gidiyor ? Yas tutmayı bilmeyenlere ne demeli? Yalnızlıklarının kendi yarınlarında kendileri de tek başlarına ölene kadar. Ölenin hafızası olmaz. Yaşadıklarında hafızası olmayanları ise tarih bağışlamaz. Bağışlamıyor da...

Evet “gelişmiş” hatta “çokkkk gelişmiş” ekonomilere sahip olduklarını iddia eden coğrafyalarda insan ihmal ediliyor, insan şimdiye kadar akıldan geçirilemeyecek ölçüde ihmal ediliyor.

Yalnızlık yeni tür bir hastalık olarak boğazımıza sarılıyor/sarıldı/sarılacak. Toplumsal doku paramparça ! Bireyin, insanın, kadın ve erkeklerin ve çocukların 20. yüzyılın sonunda ve 21. yüzyılın bu ilk yıllarında en önemli meselelerinden biridir yalnızlık.

Bunları yazmak, bunları anlatmak gerekiyor...

Ve Kapımı Çaldı Yalnızlık isimli kitabımda (İstanbul, 2007, ekitap olarak ekitap.ayorum.com'da Haziran 2020'den itibaren) bunu yapmaya çalıştım. Ama yalnızlık sürdürükçe ve “modern zamanların” başbela hastalığı olarak can aldıkca yeniden ve yeniden yazmak ve yorumlamak gerekiyor. Bugün yeniden aynı konuya değiniyorum. Mutlaka daha sonra da yazacağım. Yüzyılımızın en ciddi sorunlarından biri yalnızlıktır. Hafıza ve onunla ilintili dertler ve hastalıklar dolayısıyla beyin de, unutmak ta, hafızanın darbe yemesi de ciddi meselelerdendir. Belki bu dertlerin tümü birbirine de bağlıdır. Çünkü yalnız yaşayanların beyin işlevleri de azalıyormuş ve bu da ister istemez hafızayı zayıflatıyormuş.

Yalnızlık Paris'te ve çevresinde ve başka birçok megapolde de (hemen aklıma Berlin, Münih, Londra, Brüksel, New-York, Madrid, Los Angeles geliyor) çok somut bir biçimde her gün karşımızda :

Paris'te Seine kıyılarında ve Seine'in yalnızlıklar başkentini kuzeyine doğru delip geçen ve ötelere uzanan kanallarının kenarlarında insanlar tek başına balık tutuyorlar : Kimseyle tek satır laf etmeden bir öğleden sonrayı su kenarında tek başına geçiriyorlar. Yalnızlıklarında yitlik.

Yolculuklara yalnız çıkıyorlar : Metro, otobüs, tren ve tramvay yolculuklarında yalnızlık neredeyse size de bulaşıyor. Yolculuk bitiyor, yalnızlık kokusu çeketinize, gömleğinize siniyor, kötü bir anı olarak hafızanızda kalıyor. Çıkmamacasına.

Yalnızlık lokantalarda, sokaklarda ve sinema salonlarında bile dolaşılıyor (!) ve her köşeye eğemen. Öldüresiye bir yalnızlıktır bu.

Ne olur dikkat : Bu korkunç megapolde ve benzerlerinde megayalnızlık(lar) SİZE DE BULAŞMASIN! Sarılın kimliklerinize.

Ana, baba, nene ve dedelerinize. Hala, bibi, dayı, amcalarınıza.
Sarılın kardeşlerinize. Bütün megayalnızlıklara nanik!

(16 Nisan 2011'de ayorum.com'da yayınlandı.)

İKİ GÜNDE ÜÇ KEZ

İnsanlık halleri gerçekten farklı, zaman zaman da çok şaşırtıcı. İşte bunlardan birini, bugün, hem bilginiz olsun, hem de böyle şeyler de olup-bitiyor dünyamızda diyebilelim amacıyla, örnek vermek istiyorum :

Her şey Fransa'nın kendi halinde, hani uykusundan uyanmak veya uyandırılmak istemeyenlerin dinginliğinde, unutulmuş ve unutulması için de bilhassa gayret göstermiş minik bir yöresinde yaşandı.

Evet Saint-Uze nam mekanda olup bitti her şey. La Drôme isimli bölgede. Valence'ı bilirsiniz (yok bilmiyoruz diyenlerin sesini duyuyorum, bilmeyenler lütfen parmak kaldırsın, onlara hemen bu ismi internetten aramalarını önereceğim, şimdi her şey daha yakın, madem ki dünyamız küçük bir köy. Pek inanılmasa bile.) İşte taaa orada.

Herkesin otomobil kullanmak zorunda kaldığı, çünkü dolmuşun bulunmadığı ve kasabalararası otobüslerin tarihe karıştığı bir köyde, bir yöredeyiz. Sonra kalkıp yahu bu kadar da benzin tüketilmesin, bu kadar da çevre, yani yer, gök, Doğa-Ana, nehirler, denizler ve okyanuslar kirletilmesin demeyenlerin, evet evet demeyenlerin, ya da hem deyip hem yapmayanların, söylediklerini yapmayanların, garip ülkesindeyiz.

Neyse olanlar oldu : Bizim köylümüzün başına çok garip şeyler geldi : İki günde, yani iki kere yirmidört saatte dünya kadar şey yaşadı. O kadar ki bunları yirmidört yıl anlataduracaktır mutlaka.

Bu kesin. Bundan daha sıkı ve bundan daha önemli başka bir anısı da olmadı ve olmayacağını da buraya yazabilirim. Dingin dedim ya, evet mekan dingin. İnsanları uykudan uyandırılmak istemiyor. Bunu da yazdım. İşte bırakın uyuyalımci takımının as oyuncuları burada çünkü.

Önce cuma günü jandarmaların denetimine takıldı : Bu kadarı da hiç görülmemişti o yörede : Kanında 1,6 g (bir litrede 1,6 g) alkol. Sürücüye “Çüşüş !!!” denildi ve hemen ehliyetine el konuldu. Uslansın diye.

Ama önemli olan ehliyet değil sadece. Zihniyet te önemli. Anlayana. Ama unutmamalıyız burada otomoil olmadan iki adım atmak nâ-mümkün. Eee o zaman ? Bizim köylü ne yapsın ?

Cumartesi sabahı neredeyse aynı noktada ikinci kez denetime takıldı : Bu kez kanında 1,4 g alkol. Jandarmanın şakası yok, bilinen bir gerçektir bu, hele polisleri hiç sevmedikleri de (Burada, Fransa’da), trafik kurallarına en çok jandarma bölgesinde saygı gösteriliyor istatistiklerini mutlaka her zaman ve her yerde doğrulatmaları şart :

Pat ! Bizim sürücünün, bir gün önce ehliyetine el konulan köylümüzün, bu kez artık işin şakası kalmadı denilerek hemen otomobile el konuldu.

Önce ehliyet sonra otomobil. Peki ya zihniyet. O alışılmış yerinde : Otomobilsiz yaşanmaz ülkelerin birinde. Uslanmazlar bunu şu veya bu biçimde öderler : Bakın nasıl, işte bizim örneğimizde :

Aynı gün öğleden sonra, evet hep aynı cumartesi günündeyiz, inanılacak gibi değil, jandarmalar, gözleri faltaşı gibi açık, dona ve oldukları yere çakılı kaldılar : Evet aynı sürücü, bizim malum köylümüz, evet evet aynı adam, yani bir gün önce ehliyetine, daha bu sabah otomobile el konulan adam, sarhoş evet, ta kendisi,

yine bir otomobilde ve direksiyonda. Jandarmalar şaşırsa da, donakalsa da, görev görevdir : Hele Fransız jandarması açısından, hem istatistikler var, polislerle yarış söz konusu, hem de haftasonunda trafik dersleri verilmesi zaruri, dahası jandarmalar zehir gibi, böylesine “iyi bir müşteri” kaçırır mı ? Kaçırmaz. Duruşaretine uydu köylümüz. Ve bilinen ritüel başladı yeniden :

“Üffleee bakiiiiimmm !”

Denetim kolay ve hızlı yapıldı bu kez :

Köylümüzün kanında bu kez, şaka maka değil, tamı tamamına 2 g alkol bulundu. Yahu bu adam ne yapıyor ? Her el koymadan sonra acısını unutmak için alkolün dozunu mu artırıyor ? Yoksa alkol “içeride” bekledikçe daha mı ağır çekiyor (?) Jandarma takımı için mesele artık çok basit : Bu işin başka çaresi yok :

Adam, köylümüz, yani dün ehliyetine, bu sabah otomobiline el konulan “sarhoş” mecburen gözaltına alındı.

Burada dikkati çeken : Alkollü otomobil kullanmaktan gözaltına alınan adamın söyledikleri : “Bu kadar kısa süre içinde bu kadar çok denetim olacağını hiç beklemiyordum, ne kadar garip” ve daha şıkı “Ne var alkollü otomobil kullandık ta kaza mı yaptık ?”

Cumartesi gecesini ve pazarı ve pazar gecesini gözaltında geçiren köylümüz artık ayıldı(mı ?). Pazartesi öğleden sonra Valence’da duruşmaya çıkarıldı ve acil tarafından yargılandı...

Tövbe dedi mi ? Bunun artık hiç bir önemi kalmadı. Önemli olan çünkü cuma ve cumartesi gününde kaldı. Elbette kıssadan hisse çıkaranlara. Diğerlerine ise bir örnek daha sunmalı :

Mart 2011’de benzer bir olaya Fransa’nın kuzeyindeki Caen kentinde tanık olduk. 30 yaşında ve ehliyetsiz sürücü üç günde iki

kez denetime takılınca, gözaltına alındı ve sonra yargılandı ve iki ayı tecilli olmak üzere 6 ay hapis cezasına çarptırıldı...

Alkol bağımlısı sürücülere de hak verilebilir mi ? Madem ki adam sonuç itibariyle iki-üç köy ve bir kasaba arasında, enini boyunu toplasan, çarpsan, bölse ve çıkarsan belki üç belki beş kilometre edecek bir alanda dönüp duruyor. Bu arada başı da dönmüş olabilir. Alkol de neyin nesi ki ? Ama jandarmalar hiç bir zaman aynı kanıda değil ve bizim köylümüzün “alkol bağımlısı olduğunu” ileri sürüyorlar ve yargıcın artık bu işe bir “çare bulmasını” istiyorlar.

Hapis mapis önemli değil, emin olun ve lütfen bana inanın, bizim köylümüz ister hapis yatıp çıksın, isterse duruşmadan hemen sonra elini kolunu sallayarak çıksın, umursamaz, çıkar çıkmaz yine bir otomobil bulur direksiyonuna kurulur, otomobil olmazsa bir traktöre atlar, iki tek, bir de dublesini atar, sonra klasik turuna başlar, kendi köyündeki ve komşu köylerdeki tanıdıklarını, akrabalarını tek tek dolaşır, birinde bir bira, birinde bir bardak kırmızı veya beyaz şarab höpürdetir ve “Var mı lannnn ? Bu memlekette içki içmek özgürlüğümüzü kim alabilir lannnn ! Bırakın beni lannnn !” diye narasını atar ve döner. Köylümüz döner. İçkiden dönmez... Ama dikkat kazalar, trafik kazaları, hiç belli olmaz, aniden vurrrrrabilirrrr...

(Sonbahar gelirken : 6 Eylül 2011. 9 Eylül 2011’de ayorum.com’da yayınlandı.)

YAS...

10 Ekimden bugüne bir ayı biraz aşkın bir zaman geçti yastan çıkamadık. Yasla birlikte yaşamayı öğreneceğiz mutlaka. Ankara’da vurulanlarla, Paris’tekiler çocuğumuz, torunumuz, kardeşlerimiz, yakınlarımız, akrabalarımız, yoldaşlarımız, yol arkadaşlarımız...

Onlar bizler de olabilirdik. Ölüm çünkü artık serseri mayın gibi dolaşüyor aramızda. Yas tutuyor ve ağlıyoruz: Hem onlara hem onlar olabilecek kendimize.

Yas ve ağlamak dayatınca Adnan Yücel’in şiirlerine sarılırım. Onlar da bana. “Ağlarız birlikte” o zaman. Şiirler ağlamaz diye bir kural yok henüz. Varsa bile, olsa bile hükmü kalmadı artık.

Şimdi tam sırasıdır sizlere de, canlarım, kardeşlerim, Adnan Yücel’den birkaç satır okumalıyım. Emin olabilirsiniz, benim cenaze törenimde de Adnan Yücel okunmasını isterim. İşte buraya aynen yazıyorum: Vasiyetimdir.

Adnan Elezizlidir ve “acıya kurşun işlemez” de aynen şunları söylüyor:

“Aç ve kavruk bir memeden
Direnmeyi yudum yudum
emen
Bir çocuk gibi öğrendik
Ve direndik

Acıya kurşun işlemez artık
Biz yaşamayı zulümsüz sevdik”

Çocuklarımızın, torunlarımızın, gençlerimizin, kadın ve erkek ve çocuk ve kızlarımızın en hakiki, en çarpıcı, en belirleyici özelliği içten ve yapmacıksız olmaları, söylediklerine ve yaptıklarına harbiden inanmalarıdır. İşte görüntüleri, sakın, genç ve umut dolu yüzleri, kimi şark çibanlı, kimi Fas’tan bir aile anısı gibi taşıdığı kınalı elleri benli şafak yüzlü, kimi Kütahyalı, kimi Poitiers’li, kimi Eskişehirli, kimi Parisli, kimi Denizlili, kimi Bolulu, tek ağızdan çıkan güvenilir sözleri, şirin ve gülümseyen gözleri, pırıl pırıl zihniyeti ve ülkelerimizi baştan sona, kuzeyden güneye, doğudan batıya yürümeye yeminli ayakları, birlikte, hep birlikte halaya duruyor. Birlikte türkü söylüyor, birlikte slogan atıyor, birlikte gülüyorlar. Birlikte dans ediyor, birlikte hoplayıp zıplıyorlar: Yaşam aşkı ve gençlik. Gençlik, özen, bakım, sevgi ve aşk dolu yürüyüşleri, dansları, duruşları. Onlar ki 1 Mayıs’larda, Newroz’larda, Gezi Direnişlerinde, 8 Mart’larda, Barış ve Kardeşlik gösterilerinde, Mayıs 68’lerde, 15-16 Haziran’larda omuz omuza yürümüş: Bu sokak senin, bu meydan benim, bu caddeler hepimizin diyerek. Ah o akıp giden gösterilerimiz, yürüyüşlerimiz: Tazelenecek:

“Bir kez yazıldı bu acının şiiri
Yazılıp geçti suların tarihini
Gücünüz yetmez artık
Nehirleri durduramazsınız.”

Hayata ve paylaşmaya hoş geldiniz.

Yapmacıksız, gerçek sevgi, dostluk, mutluluk, barış ve kardeşlik duygularıyla yüklü, tertemiz giyimli, bayramlıklarına bürünmüş kadın ve erkek ve çocuk, yanaklarınızdan, gözlerinizden, alınlarınızdan öpmek, ayaklarınızı sizinkilerle ahenğe getirmek ve sizlerle halaya durmak. Arzumdur.

Sizlerle birarada olmakla içimdeki güneşin ışığı ve gülüşü yayılır, güller açar. Çoşkuma çoşku katarsınız. Eminim. Sözüne ve özüne sadık, nazik, anlamaya çalışarak, dayanışma içinde ortakça üretmek, ortaklaşa yaratmak, ihtiyaca göre paylaşmak, hep birlikte tüketmek, eşit eşite. Yürüyerek tartışmak da mümkün. Yürüyerek tartışmak ta mümkün evet. Bilhassa yürümek. Yol uzun olabilir, yeter ki güneş sözünde dursun, bir gün varacağımız yere varacağız. Bunun ötesi yok:

“Dışarıda konuşmak yasak
Oysa çok boyutlu bir dergahta
Alabildiğine bağırmaktı susmak
Ve betonu toprak gibi
Avuçlayıp
Tohum tohum patlamaktır
Yaşamak.”

Gidenlerin sureti şimdi Eyfel Kulesi’ndedir. Ankara Gençlik Parkı’ndadır. Ankara Garı’ndadır. Malatya’nın kaysı ağaçlarındadır. Bordeaux bağlarındadır. Tunceli dağlarındadır. Kara-deniz’dedir. Korsika plajlarındadır. İzmir’de Kordon’da, İstanbul’da Taksim Meydanı’ndadır. Paris’te Republique Meydanı’ndadır. Tarsus’tadır. Grenoble’dadır. Diyarbakır surlarındadır. Aix-en-Provence bulvarlarındadır.

Sesleri oralarda duyulur. Yeniden halaya kalkarlar. Yeniden ve yeniden. Asla yenilmeden.

Vurulanlar yaşayanların anılarında canlanır. Yasaksız toprakların çocuklarıdır onlar. Yasaksız topraklara yüz sürmüş, suyunu katıksız ve helal ana sütü gibi içmişlerdir.

Eyfel Kulesi’nden ve Surlardan kimi zaman taklacı bir güvercin kanatlanır güneye doğru: Ezilenlerin kurtuluşunu simgeleyen özgürlük kıvılcımları içinde. Telgraf direklerinde serçeler sıralanır: Kuzeye duyurmak için:

“Nar Ülkesinde Mor Günler”de gebe analar yeni doğacak çocuklarına gidenlerin isimlerini koymak için sözleşirler. Sözleştiler. Söz özdür bizde. Duyduk duymadık demeyin. Deri kaplı Kitab’a, Kitabımıza, yazılıdır. Bu canlar bizim canlarımızdır. Bu isimler bizim isimlerimizdir. Sicilimize yazılı. Sizler gittiniz. Bizler kaldık. Nöbet sürüyor. Biz nöbetteyiz. Anılarınızla:

“Bizi bu deprem günlerinde
İnan ki bir şiirsiz yaşamak
Bir de sensiz (sızsız) savaşmak
Öldürür.”

Gerisini Tarih yazar.

Bize susmak düşer.

Sizlerle her zaman.

(17 Kasım 2015’te ayorum.com’da yayınlandı.)

NAIL SATLIGAN

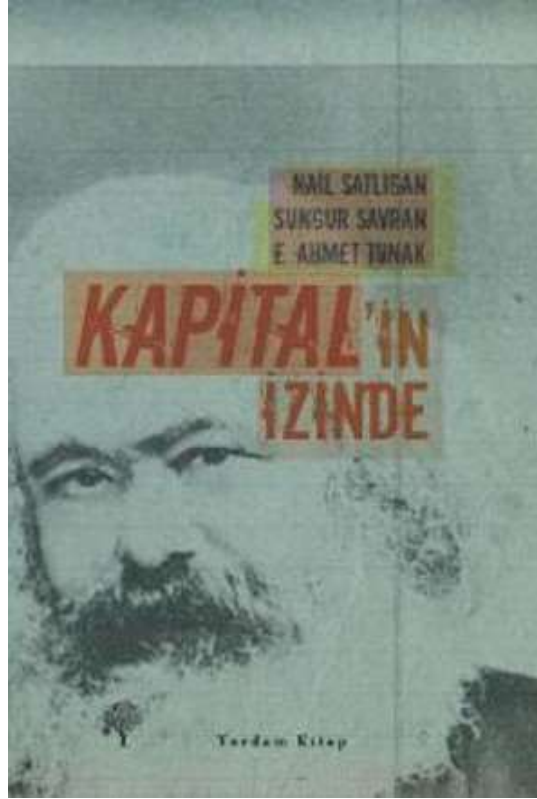
Nail Satlıgan Kapital'in hakiki ve ciddi çevirisini yaptı. Bize emanet etti. Namuslu, ödünsüz (hem kendisine hem başkalarına) hakiki bir aydınlı. Aydınlatanlardan. Çalıştıranlardan.

Kendi adıma hemen yazmalıyım : 1980'lerde Korkut Boratav, Sungur Savran, Ahmet Tonak ve diğer meslektaş ve yoldaşlarıyla 11. Tez'i çıkardıkları zamanlarda ve daha sonra İktisat Dergisi'ni yönettiği günlerde ilgi alanıma giren konularda benden sık sık yazı istedi, böylece beni yazı yazmaya teşvik etti. Çalıştırdı. Israr etmeden ama belli konularda makaleler isteyerek. Bu işte 1980'lerin hemen başında Paris'te tanıştığım Sungur Savran ile Gülnur Savran'ın ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden meslektaşım ve ağabeyim Korkut Boratav'ın da mutlaka katkısı oldu. Ama makalelerimle ilgili meselelerde Nail Satlıgan benimle yazışlıyordu, çünkü adı geçen dergilerin yönetimiyle ve büyük ihtimalle a'sından z'sine fiilen ve bizzat uğraşıyordu.

Bütün bir ömrü Marx'ın ve marksizmin anlatılmasına ve anlaşılmasına ve bilhassa Das Kapital'in çevirisine adanmış bir iş değildi. Bunu Nail Satlıgan gibi hakiki ve inanmış bir marksist yapabilirdi. Ve aynen öyle yaptı. Mutlaka daha yapacağı, yapmayı planladığı dünya kadar iş vardı. Ama o kendisine ayrılan zaman dilimini en iyi biçimde kullanarak görevini

yaptı. Artık gerisini tamamlamak, eğer tamamlanacaklar varsa, yakın çalışma arkadaşlarına, meslektaşlarına, yoldaşlarına ve bizlere kalıyor.

Nail deyince mutlaka fiil çekimi gibi Sungur Savran ile Ahmet Tonak da kaçınılmaz olarak akla geliyor. Birbirlerinden ayırmak nâ-mümkün. İşte bu üç inanmış marksist 1970'lerin sonundan beri yayınladıkları makalelerinden sıkı ve seçmeci bir derleme yapıp Kapital'in İzinde adıyla yayınladılar. Yordam Kitap bu yapıtı okuyucularına sundu. Eceli gelmiş, can çekişen ama bu işin daha bir süre devam edeceği anlaşılan kapitalizmin günümüzdeki krizini anlamak için kafa patlatanların, dirsek çürütenlerin mutlaka

okuması şart. Mutlaka. Kapitalizm evet can çekiyor, ölecek de. İşte bunu anlamak için Satlıgan ve dostlarının kitabını okumak gerekiyor. Herkesçe. 11 Aralık 2012 tarihli Radikal Kitap'ta bu yapıta ilişkin dört dörtlük bir makale yayınlayan Korkut Boratav kitabı ve Satlıgan'ı şöyle değerlendiriyor :

“Nail’le tanışmak, tartışmak, söyleşmek fırsatı bulanlar, Marx söz konusu olduğunda, konuşmaktan çok, dinlemeyi yeğleyen bu sakın, gösterişsiz insanın kuramsal zenginliğini, derinliğini giderek fark etmişlerdir. Nail, bu bilgeliğini yazıya dökmekte, bir hayli ‘hasis’ davranmıştır. Çok çeşitli yerlerde dağılmış olan bu yayınlardan bir bölümünün bu derlemede toplanmış olması, bu nedenle, büyük bir kazançtır.” (Radikal Kitap, 11 Aralık 2012). Doğru söze ne denir.

Satlıgan kapitalizmin krizini ve nedenlerini ve olabilecekleri Kasım 2008 tarihli Mesele dergisinde yayınlanan uzun söyleşisinde de anlatıyor. Bu söyleşiyi dergiden ve/veya <http://eksisözlük.com> sitesinden okumak olası. Ekşi Sözlük samimi ve hakiki satırlarla uğurluyor Nail Satlıgan'ı, o satırlar da okunmalı hani.

Nail’in ardından Demir Küçükaydın da çok önemli, hakiki ve samimi bir makale yayınladı. Bu makaleyi değişik grupların üyeleriyle paylaştı. Demir’in adını vererek yazıya ulaşmanızı tavsiye ederim. Bu makale Türkiye’de solun tarihine bir kuş bakışı gibi de okunabilir. Öğrenilecek pek çok konu yer alıyor bu makalede. Kaçırmayın lütfen.

Nail’in ardından iki dostunun söylediklerine de burada yer vermek istiyorum. Birincisi Ahmet Tonak, aynen şöyle diyor : “Nail Satlıgan az bulunur bir insandı. Genetik hassalarını, eğitimini, hayat deneyimini Marksizm ve sosyalizm için seferber etmişti. Yazdıkları, çevirileri, konuşmaları ortada. Bunları bilenler, şahit olanlar kıymetini hep takdir etmişlerdir. Son nefesine kadar cin

gibiymi, etrafındaki her şey ile en ince ayrıntısına kadar ilgiliydi. İlkeliydi, ama sekter değildi. Kısacası, örnek alınası bir komünistti. Çok özleyeceğiz." (Birgün, 29 Nisan 2013).

Gölnur Savran: "Canımdı, kardeşimdi, yoldaşımdı. Onu çok özleyeceğiz." (Birgün, 29 Nisan 2013).

Nail Satlıgan'ın vefatı ve 1 Mayıs'a birkaç saat kala, Nail'in Sungur Savran ile kaleme aldığı ve 11. Tez Dergisinin 3. sayısında (Mayıs 1986) yayınlanan "Bundan tam yüz yıl önce: Mayıs 1886: Şikago Samanpazarı" başlıklı makale de yeniden meraklılarına sunuldu, örneğin Sol Defter sitesinde. Dostlukla tavsiye ederim. Nail Satlıgan yeri doldurulamayacaklardır. Bu kesin. 1 Mayıs 2013'te ve her gösteri ve yürüyüşte Nail de bizimle olacak. Bunu garanti edebilirim. İnanın bana.

Nail Satlıgan, Ahmet Tonak, Sungur Savran.

(1 Mayıs 2013'te ayorum.com'da yayınlandı.)

ÇOCUKLARI (artık) MUTLU ÜLKE

Başını minibüsün ön penceresinden salıvermiş. Kara ve gür saçları rüzgarda ve kıpkızıl güneşte alev alev. Fistanı sarı, kırmızı, yeşil. Minibüs çok

hızlı gidiyor, sol yanımızdan yıldırım hızıyla geçiyor. Kara ve gür saçları rüzgarda ve kıpkızıl güneşte alev alevin minik ve şirin bir kız çocuğu olduğunu görebiliyor, yüzündeki tebessümü farkedebiliyorum. O geçip geniş yolda yıldırım hızıyla, uzaklara taşıyor tebessümünü.

Sağımızda aniden bitiveren başka bir minibüsteki yine minik birkaç kız ve erkek çocuk epey tezahüratla bizlere el sallıyorlar, el sallayarak yanıt veriyoruz. Sağdaki ince uzun yola sapıp dut ağaçlarının ötesinde gözden yitene kadar yüzlerindeki tebessüm ve ellerindeki selam eksilmiyor. Bizi bir heyecan kaplıyor. Bize bir şeyler oluyor.

Biz dediğim minibüsteki on veya oniki kadar bilim kadını ve erkeği, yayıncı, yazar, gazeteci ve şoförümüz.

Şoförümüz Mesud Bervani'dir: Güneş gözlükleri gözünde, gözü yolda. Bıyıklar kara. Bakış kara.

Solumuzdan aynı anda üstü açık küçük bir kamyon geçiyor, her biri karöserin birer tarafına elleriyle tutunmuş, pırıl pırıl beyaz gömlekleri rüzgarda şişip inen şişip inen iki çocuk, iki kardeş mutlaka, gözlerinden, kısa kesilmiş kara saçlarından ve

dudaklarında eksik olmayan tebessümden belli, sağ elleriyle bizleri selamlıyorlar. Çocuklar, kardeşlerim bu ülkede mutlu. Bunun tartışılacak hiçbir yanı da yok.

Burası Duhok nam ülkedir. Paris, Berlin, Madrid, Roma değildir. Duhok'tur.

Evet sadece Duhok'tur. Irak Cumhuriyeti Anayasası'nda yer alan resmî adıyla "Kürdistan Federe Bölgesi"nin kendini yoktan var eden kenti. Burası viraneden bayındır bir şehir oluşturan katıksız, harbi, hakiki ve samimi insanların kentidir. Bu ülkede kardeşlerim daha yirmi yıl önce on bin nüfus mükimdi ve hiç kimse ekmeğine katık, çocuğuna süt ve peynir, bir elma, bir baş kuru soğan bile bulamıyordu. Tek köy, tek koyun, tek keçi, tek inek, tek ağaç kalmamıştı.

İnsanlıklarını Bağdat'taki yatak odalarında üstlerinden bir yılanın derisini çıkarıp atması gibi terk edenler çünkü önce yağmalamış, sonra taş üstünde taş bırakmamış, yakmış, yıkmış, yıkmış yakmışlardı. Gökyüzü, Toprak Ana, Doğa Baba utançlarından yüzlerini kapamış, göz yaşlarını içlerine dökmüşlerdi.

İşte onlar, katiller, başabelalar vurmuş, kırmış, sorgusuz sualsiz canlarımızı canlarımızdan almışlardı. Çocuklar babasız, analar erkeksiz bırakılmışlardı.

Ferman onlardaydı, peki, ama dağlar bizimdi. Dağlar kalan canları saklamasını bilmiş ve zamanı gelince yılanlar deri değiştirmek için ağır ağır sürünürken haklarından gelinmişti.

Dağlardan inen çağlayanlar pislikleri silip süpürmüştü. Al bu koyun senin, bu keçi senin, bu inek senin demiştiler. Bir koyuna bir tane daha eklenmiş. Bir keçiye bir tane daha. Koyun, keçi ve inek sürüleri şimdi binlercesi birarada süt, peynir ve kaymak fabrikası gibi tıki tıkır çalışıyor.

Çocuklar artık aç karnına yatmıyorlar. Yiyiyor, içiyor ve analı babalı büyüyorlar.

Bizler, Mardin, Paris, Erbil, Rouen, Süleymaniye, Roma, Viyana, Berlin, Gottingen, Amsterdam, Upsala, Alma Ata, Exeter, Cookville, Cleveland, İstanbul ve Duhok yayınevlerinden, medyalarından, üniversitelerinden gelen yüzden çok uzman, kadın ve erkek, genç ve yaşlı, bunları ve dahasını, 1-3 Mayıs 2011’de, Duhok Üniversitesi’nde mükemmel bir biçimde düzenlenen “Kürdoloji 2. Uluslararası Konferansı” vesilesiyle bizzat gördük, dinledik, duyduk, anladık. Hem güldük, hem ağladık. Kürt halkının ve kadim dilinin geleceğine umutla baktık. Çok heyecanlandık.

Dönüş için 4 Mayıs’ta Hewler’den/Arbil’den/Erbil’den uçağa bindiğimizde hemen önümüzde genç bir ana ve baba ile minik iki kızları da yolcuydular ve anladığımız kadarıyla bu ilk uçak yolculukları da değildi. Bu ülkede çocuklar artık uzun, çoookkk uzun yolculuklara çıkabiliyorlar. Ve asıl önemlisi kardeşlerim ana ve babalarıyla. Bu kentte çocuklar artık mutlu, çünkü bugünlerinden ve yarınlarından umutlu.

Size bir de Duhok çarşısında gördüğüm, başlarını okşadığım, sakız satıp eve katık götürmek için çabalayan tertemiz çocukların bakışlarını anlatmalıyım. Farzedin ki bizim çocuklarımız.

Evet bizim çocuklarımız.

(2013’te, İstanbul’da, Kibele Yayınları tarafından okuyucuya sunulan Duhok Konuşuyor isimli kitabımdan aktarıyorum. 12 Mart 2013’te ayorum.com’da.)

ÇOCUK

“Çocuk, çocuk olduğunu bilmiyordu.” Yeni doğmuştu. Doğumunun ilk öğleden sonrasıydı. Gözlerini açtı. Anasına baktı. İlk tebessümünü anasına

lütfetti. Anası o anı yakınlarına gönderdiği elektronik mektupta aynen şöyle yansıttı: “Tebessümünü görünce az daha kalbim duruyordu.”

Çocuk çocuktur. Hemen yürümek istiyordu. İki el ve iki ayak yerde, sürünmek hoşuna gitmiyordu. Hiç hoşuna gitmiyordu. Besbelli. Fırsatını bulur bulmaz ayağa kalkmak, herkes gibi iki ayağı üstünde dikilmek ve bilhassa yürümek ve koşmak istiyordu.

Çocuk çocuktur ve herşeyi anlamıştı: Mesele çünkü ayağa kalkmak, dik durmak ve yürümektir. Sürünmek değil.

Çocuk ilk sözcüğünü telafuz ettiğinde ağzından “Ana” çıktı. Telafuzu zor sözcükleri es geçiyordu. İkinci kelimesi “Baba” oldu. Sonra “nene” ve “dede”. Ana ve baba, nene ve dede olmak kolay meslek değil mutlaka. Olsun, çocuk size iki tebessüm çeker, eveleyip geveleyerek bile olsa, anlaşılması her zaman ve her yerde mümkün olmayan iki kelime çıkarırsa ayağınız yerden kesilebilir... Aman tavana dikkat!

Ana çektiği acıları, doğum sırasındaki sancıları çoktan unutmuştu: Şimdi çocuğunu ana sütüyle beslemek, memelerinin şişmesinin verdiği acıları azaltmak, anı ve saati gelince çocuğunun altını ve üstünü değiştirmek, çocuğunu tertemiz etmek ve daha bir dizi ek işi sırasıyla icra etmek işini üstleniyordu. Baba da başka binbir işi.

Nene ve dede torunlarıyla yeni tür ilişkiler demeti içinde gençliklerini yeniden buluyordu. Geçmemiş gençlikleriyle yeniden karşılaşmaktan biraz şaşkın.

Zaman akıyordu. Çocuk yatağından, beşikten, yatak odasından, evden çıkmak, dolaşmak, verdiği işaretlere bakılırsa belki koşmak istiyordu. Otomobilleri, sokakları, kaldırımlardaki, küçük ve büyük meydanlardaki insan kalabalıklarını görünce heyecanlanıyordu. Anlamaya çalışıyordu. Bu kadar insan nasıl birarada olabiliyor? Nereden çıkıyordu bunca insan? Hayret!

İlkbahardı. Dedesiyle balkona çıkmıştı: Balkonda sarı ve kırmızı renklerine bürünmüş çiçekleri, minik ağaçları ve gökyüzünü, evin önündeki minik parktaki çocukların bağıra çağıra oyunlar oynamalarını, kirlangıçların hep birlikte, dayanışma içinde toplu danslarını seyretmek alışkanlığını dedesinden kaptı. Gökyüzündeki bulutlara bakarken, küçük ve büyük bulutların birbirini izleyen hareketlerine dalmışken, gökyüzünü bir boydan öbürüne delip geçen uçağı görünce ağzından “Gııı” çıktı. Çocuk çocuktu ve ana karnında daha birkaç kez uçak yolculuğu yapmış, doğumunun neredeyse hemen ertesinde ilk uçak yolculuğunu da fiilen gerçekleştirmişti. Hosteslerin tümünü kağıt torbalarda sarıp sarmalayıp, “kafaya almıştı”: İki tebessüm ve yere serilen hostesler de hani görülecek güzellikte melekler. İlk öğrendiği kelimelerden birinin “uçak” olması artık bir tesadüf biçiminde yorumlanamaz.

“Gııı”dan sonra “Patat” lafına takıldı bir süre. Ne görse, bir şeye canı sıkılsa “Patat” diyordu. Çocuk ağlamıyordu, sadece “patat” diyor ve onunla yetiniyordu. “Patat” lafı o günlerde bir tür parola biçimine dönüştü. Parolamız “patat”, işareti çocuk.

Evet çocuk çocuktu. Konuşma çalışmaları aralıksız sürüyordu. Derinden. Konuşmayı çözecekti. Fiilleri şimdilik pek kullanmıyordu

ama kendi kendine bir dil yaratıyordu: “Çocuk düştü” demiyordu “Çocuk düş” diyordu.

Parkları, ağaçları, çiçekleri, başka çocukları, başka ana ve babaları, yeni ve şaşkın dede ve nineleri keşfetmesiyle gözlerindeki ışığın alanı genişledi. Daha büyük gözlerle, daha geniş bakışlarla seyreylemeye başladı. Bu meseleyi de çözmek için anasına, babasına, nenesine ve dedesine sorular sordu. Soruları her zaman anlaşılmadı ama çocuğun zeki olduğuna topluca karar verildi: Açık oylama ve serbest sayımla.

Yeni renklerle, yeni yüzlerle karşılaştı, şaşkın şaşkın baktı ve asla bakmakla yetinmedi: İlk karşılaştığı kız ve erkek çocuklarının tam karşısına geçiyor, gözlerini gözlerine diyor, onları tepeden tırnağa süzüyor, inceliyor, irdeliyor, toplayıp çıkarıyor, çarpıyor, bölüyor ve onların bir parça şaşkın bakışlarını umursadan dönüp nenesinin yanındaki yerine oturuyordu. Düşünceli. Sarışın kız çocuklarını ise peşinden sürüklüyordu. Çekim gücü yüksekti. Çocuk ne de olsa çocuktu. Esmerdi. Harbiden. Gözünü sarışınlardan ayırıyordu. Sakınmıyordu.

Evet çocuk çocuktu ve çocuk olduğunu bilmiyordu. Her türlü kuşun, kırlangıçların, hatta kargaların peşinden koşmak, onları elleriyle yakalamak istiyordu. Elleri hep boş kalıyordu, ama yılmıyordu. Yerinde duramıyordu. Hele uçmayı unutmuş, ot yanında et kırıntılarını da yiyen et et-obur olma yönünde değişime ugramakta “yürüyen fare” (Woody Allen) rollerinde seyircilerini üzen güvercinleri yakalamak çocuğa çocuk oyuncağı gibi geliyordu. Çocuğa. Evet. Ama onları bile yakalayamıyordu.

Muz, ayva, elma ve portakala bayılıyordu. Hele portakal suyuna. Yere düşmüş erikleri toplamıyordu. Ekmeği çok tutuyordu. Peyaz peyniri de. Baldan şaşmıyordu. Reçeli yoğurduna katık ediyordu. Sütle arası çok iyiydi. Ana sütüne elbette.

Sonbahar'da, yere düşen yaprakları alıp düştükleri dallara yeniden eklemek, yapıştırmak istiyordu. Çocuk akli işte! Bir türlü yapıştıramıyordu. Anlayamıyordu : Neden düşen yaprak yerde kalmak istiyordu? Neden? Düşen yaprakları alıp anasına, babasına, nenesine, dedesine, arada bir de şirin ve bilhassa sarışın küçük kız ve esmer, yüzü "Şark Çıbanlı", kalbi açık, eli cömert, yanından asla ayırmadığı futbol topunu ikiletmeden paylaşan, güleç erkek çocuklarına hediye etmek istiyordu. Kimse oralı olmuyordu. Çocuk ısrar ediyordu. Dedesi yardımına koşuyor, sunduğu yaprağı alıyor, "Ne güzel yaprak, yaşa çocuk" deyip sarımtırak ve kendine özgü biçimiyle çekici yaprağı temizliyor, gazetesinin arasına yerleştiriyordu. Çocuktuk. Cömertti. Paylaşmayı seviyordu. Dedesi onunla övünüyordu.

Çocuk mevsimleri henüz keşfetmemişti.

Kasım ayında doğunca çaresizdi, ilk kışını evde ve bilassa beşikte geçirdi. Arada bir nenesiyle yaptığı park gezilerini saymazsak. Zaman geçti, park dönüşlerinde dedesiyle birlikte şifreli naralar attığı oldu. Attığı naraları kimse toplamadı. Dedesine baktı: "Toplamak çıkarmaktan daha iyidir" deyiverdi. Çocuk dilinde.

Bu "çıkılmalarında" birkaç genç kadını heyecandan ve aşktan altüst etti, gönlünü (ç)alıverdi. Kimi genç, güzel, alımlı çalımlı kadın kaldırım ortasında kilitlenip, küçük dilini yuttu ve "Ne kadar güzel bir bebek" deyiverdi. Nenesi atıldı "Bebek değil çocuk!" Naralarıyla birkaç yaşlı kadının alışveriş sepetlerine sekiz elle sarılmalarına, para çantalarını elleriyle yoklamalarına yol açtı: "Çocuklar da mı?" Tanrım!

Mart ayıyla birlikte gelen ilkbaharı, cömert, açık, güleç, ısıtan güneşi Doğa Ana'nın bir şakası sandı: Pencereden seyretti, hele yağmurlu nisan aylarında, uzun uzun seyretti: Seyretmek alışkanlığını geliştirerek sürdürdü. Dalıp dalıp gitti. Seyreylemek

bir sanat dalı olabilir mi? Kimi filozofa göre, “şey”/seyre sunulan şey/ seyretmek eylemiyle sanat ürünü biçimini alabilir(miş), sanat “şey”de değil “bakış”taymış. Yapma yahu! Biz bunları daha önce Yaşar Kemal’de okumuş, öğrenmiş, küçük sarı defterlerimize not etmiştik. Ama olsun tekrarda yarar var.

Çocuk çocuktı. Felsefeye daha başlamamıştı ama konuşmayı tek başına ve kendi kendine öğrendi. Kimsenin yardımını beklemeden. Bundan daha iyisi olabilir mi? Çocukların herbirinin birer dahi olduğu anlamına gelmez mi bu? Konuşmayı kendi kendine öğrenmek: Çocukların en önemli eylemi. Tamam anası kimi öğleden sonralarında, işinden başını kaldırabildiği anlarda, bu kaşık, bu çatal, bu bıçak diye uygulamalı dersler verdi, ama asıl dersleri çocuk kendi kendine verdi. Büyükleri izleyerek, onları bir parça taklit ederek. Konuşmayı böyle öğrendi. Daha pek çok derse ihtiyacı var ama ilk adımlarını bizzat atıverdi konuşmak dalında.

Merdiven çıkmayı da kendi kendine öğrendi. Dedesi elinden tutarak “Bak bu merdivendir ve acalesiz, basamaklara tek tek basarak çıkılabilir, inilebilir.” Çıktı, indi. Çıktı indi. Çıktı indi...

Futbol topunu ilk kez nerede, ne zaman, nasıl keşfetti? Kayıtlarda izine rastlayamadım. Plajda her fırsatta ille futbol oynanıyor topluca yaz günlerinde. O halde keşif, bu oyunlar, gazozuna plaj futbolu sırasında olmalı, iticisi de babası mutlaka. Denizi babasıyla keşfetti. Gemide. Deniz sporlarında bir numara babası oğlunun futbolcu olmasını istiyor. Nenesi bozuk attı: “Neden?” Babası cevayı yapıştırdı: “Futbolcular çünkü çok para kazanıyor!” Vay anasını! Pardon vay babasını! Şamata var evde. Parkta, çim üstünde ve hatta evde, salonda her fırsatta futbol topunu çıkarıyor ve nenesiyle öncelikle, ama babası ve dedesiyle de futbol oynuyor. Dedesi sıkı çalıştırıcı rolünde... Çocukluğunda ve ilkençlik yıllarında futbol oynamış çünkü. Dedesi. Anasıysa

futbola hastalık derecesinde karşı. Konuşmaya değmez. Kavga çıkacak yoksa anayla baba arasında. Nine hakem. Dede seyirci. Maç yarılanmadan bitecek. Top patla(tıl)-y-acak. Belki.

Bu iş daha çok sürer gibime geliyor...

Bugünlük burada ara verelim mi?

Evet lütfen.

Bu aradan yararlanıp Victor Hugo'nun L'Art d'être grand-père (Dede Olmak Sanatı) isimli şiirler derlemesini okumalı. Onun çektiği acıların kimseye bulaşmaması umuduyla.

Çocuklarımıza, torunlarımıza dokunmayın !

Çocuklarımız, torunlarımız büyüsünler : Değiştirmek ve geliştirmek için.

Gelecek gelecek. Gelecek geliyor : Çocuklarımız ve torunlarımızla. Ve bizimle. Ya da bizsiz. Geliyor işte !

(10 Nisan 2018'te ayorum.com'da yayınlandı.)

YOKTULAR

görmek için
gözleri
duymak için
kulakları
koklamak için
burunları
tadına bakmak
konuşmak
bağırarak
çığlık atmak
yalamak için
dilleri
yürümek için
ayakları
durmak için
iradeleri
yoktu.
hatta,
yazanların ve söyleyenlerin yalancısıyım,
eğer yalan varsa,
dokunmak
ve okşamak için
vücutları bile yoktu,
ve düşünmek
için beyinleri.
kimsesiz
ve
yapayalnızdılar.

mahallede
kasabada ve kentte
ve
yeryüzünde.
ve
evrende.
iktidar sahibiydiler belki
ama
yapayalnızdılar işte.
ve korkuyorlardı.
korkuları bundandı.
onlar
kendilerini bilirler.

20 Haziran 2013.

Değerli dostum, arkadaşım, meslektaşım Siyasal Bilgiler
Fakültesi'nin hakiki bilim adamlarından Pars Esin'in aziz anısına.

(Haziran 2013'te insanokur sitesinde yayınlandı.)

qol defteri, iki

M. ŒEHMUS GÜZEL

ekitap.ayorum.com